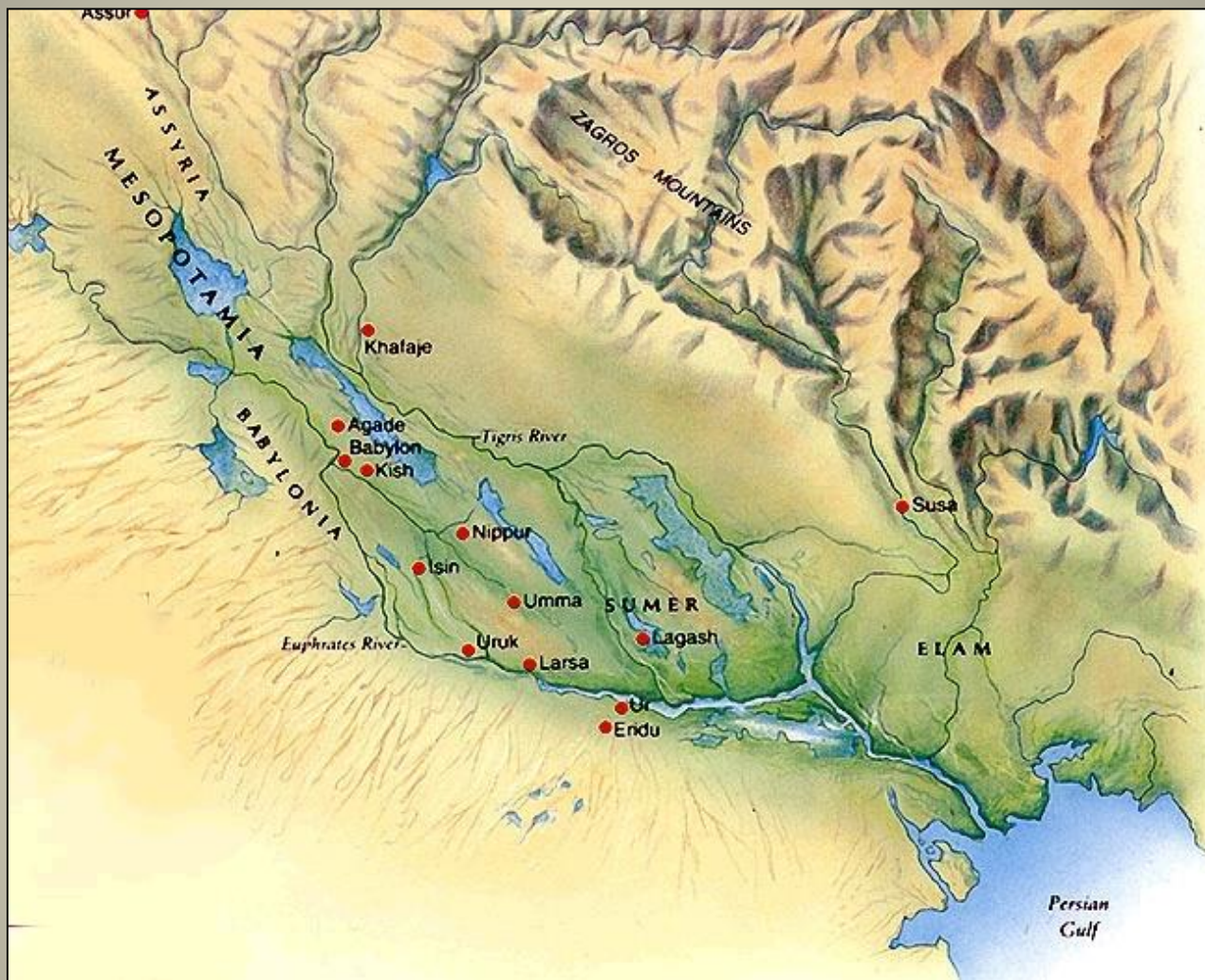

**Уметност
Месопотамије**
*Сумерска, Асирска
и Персијска
уметност*

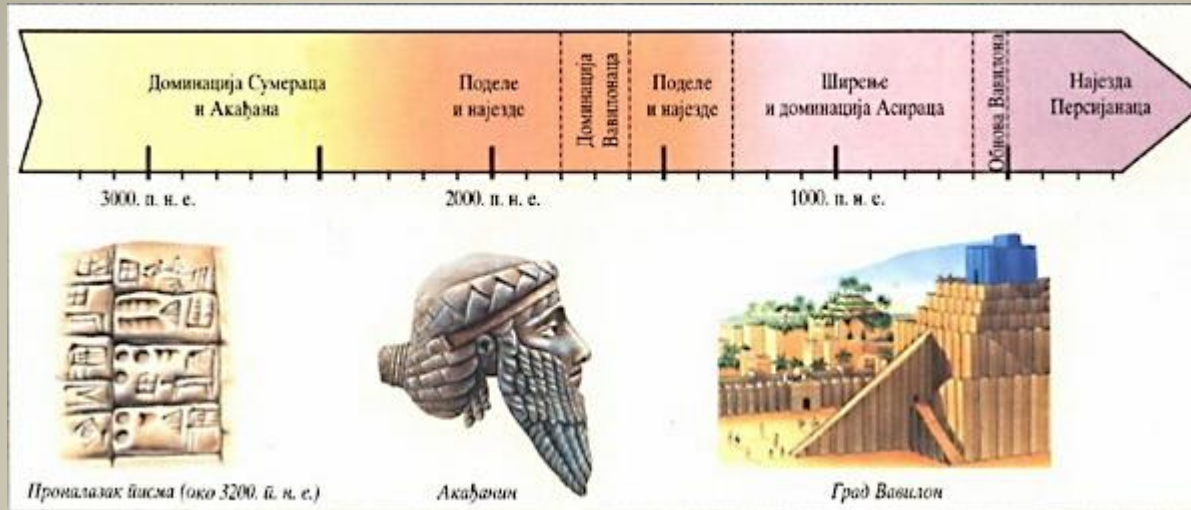

Карта древне Месопотамије

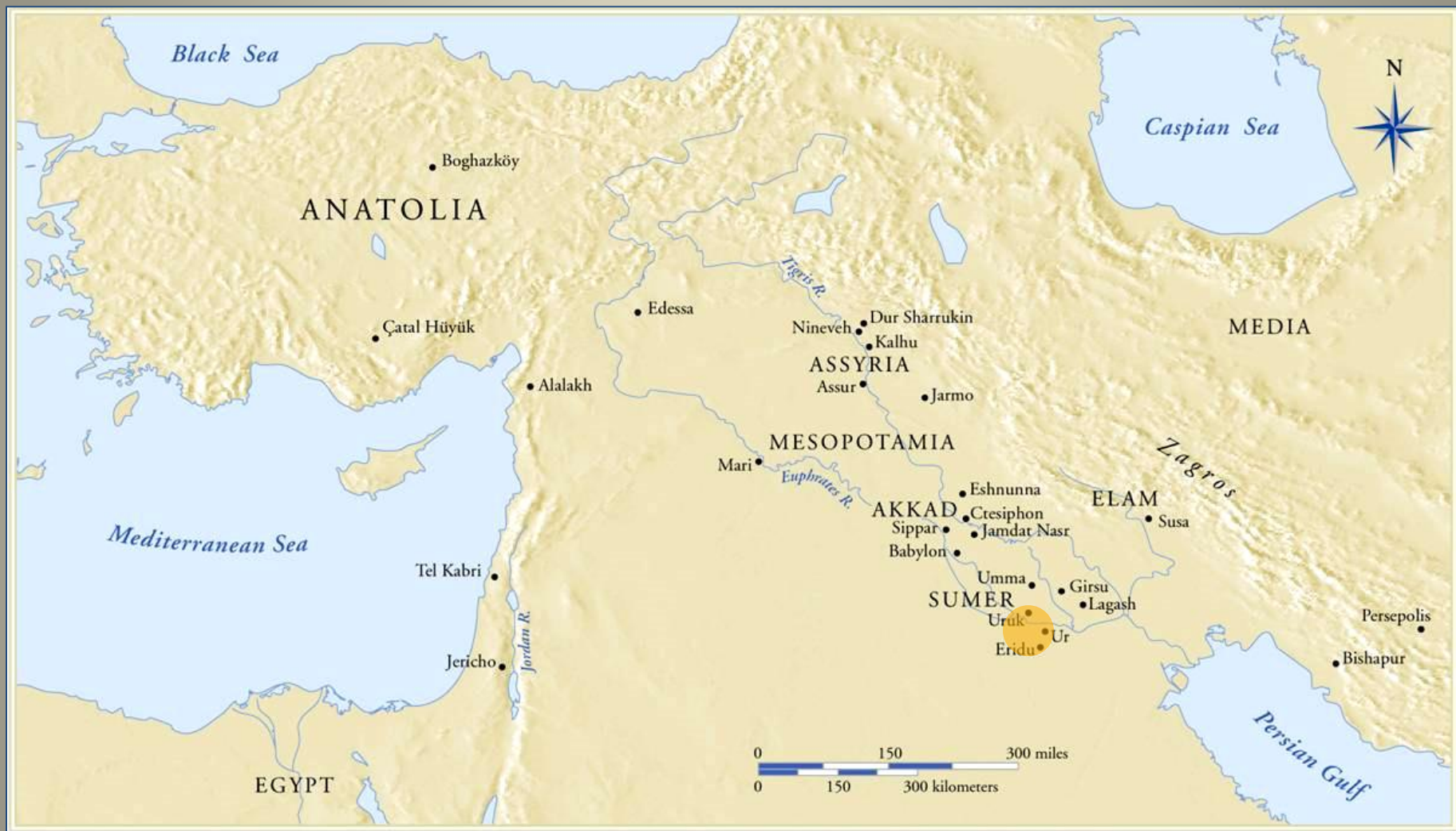
МЕСОПОТАМИЈА

- ЗАУЗИМАЛА ЈЕ ТЕРИТОРИЈУ ИЗМЕЂУ ДВЕ РЕКЕ – ТИГРА И ЕУФРАТА (ПЛОДНО ТЛО ПОГОДНО ЗА ЗЕМЉОРАДЊУ)
- ПРОСТИРАЛА СЕ НА ТЕРИТОРИЈИ ДАНАШЊЕГ ИРАКА, ИРАНА И ИСТОЧНЕ СИРИЈЕ
- ЦИВИЛИЗАЦИЈА СЕ ОВДЕ РАЗВИЈА У ПЕРИОДУ 3500-3000 Г.П.Н.Е (ПАРАЛЕЛНО КАД И ЕГИПАТ)
- ОСНИВАЧИ МЕСОПОТАМСКЕ ЦИВИЛИЗАЦИЈЕ СУ СУМЕРИ – НАРОД АЗИЈСКОГ ПОРЕКЛА КОЈИ ЈЕ ДОШАО ИЗ ПЕРСИЈЕ И ПОЧЕО ДА НАСЕЉАВА ЈУЖНЕ ОБЛАСТИ (УШЋЕ ТИГРА И ЕУФРАТА) ОКО 4000 Г.П.Н.Е
- СЕВЕРНЕ ДЕЛОВЕ МЕСОПОТАМИЈЕ НАСЕЉАВАЛИ СУ АКАДИ КОЈИ СУ БИЛИ СЕМИТСКОГ ПОРЕКЛА
- МЕСОПОТАМИЈУ ЈЕ ЧИНИЛО НЕКОЛИКО КУЛТУРА: СУМЕРСКА, АКАДСКА, ВАВИЛОНСКА И АСИРСКА
- У КУЛТУРИ И РЕЛИГИЈИ ЗНАЧАЈНО МЕСТО ЈЕ ИМАО МИТ О ПОТОПУ (сумерско-акадски еп о Гилгамешу)

ХРОНОЛОГИЈА

- ДОМИНАЦИЈА СУМЕРАЦА И АКАЂАНА 3500-1600 Г.П.Н.Е.
- ПОДЕЛЕ И НАЈЕЗДЕ – ОКО 2000 Г.П.Н.Е.
- ПРВО УЗДИЗАЊЕ ВАВИЛОНА 1760-1600 Г.П.Н.Е.
- ДОМИНАЦИЈА АСИРАЦА 1000-612 Г.П.Н.Е.
- НОВОВАВИЛОНСКО РАЗДОБЉЕ 612-539 Г.П.Н.Е.
- ПЕРСИЈА 539-330 Г.П.Н.Е.

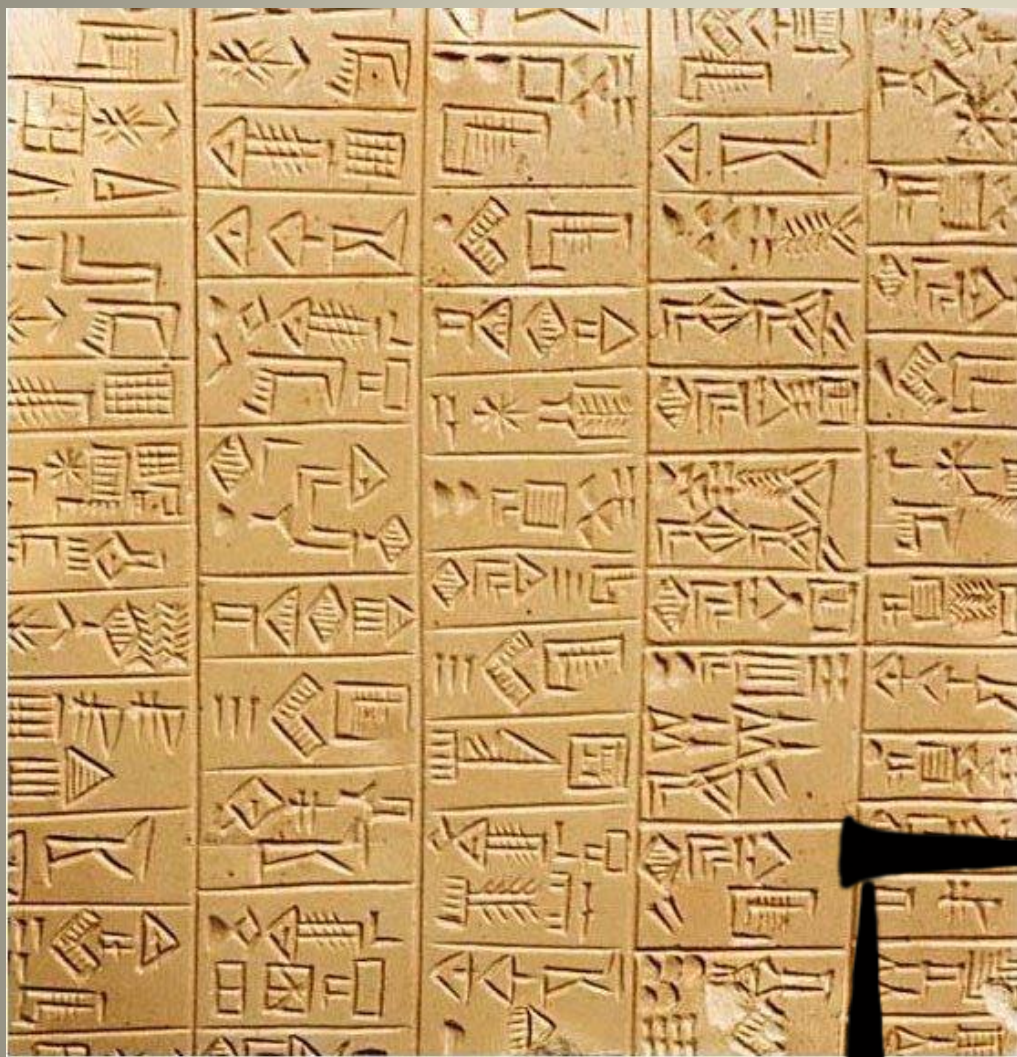

Сумерска област (Ур, Урук)

СУМЕРСКА УМЕТНОСТ (3500-1600 п.н.е)

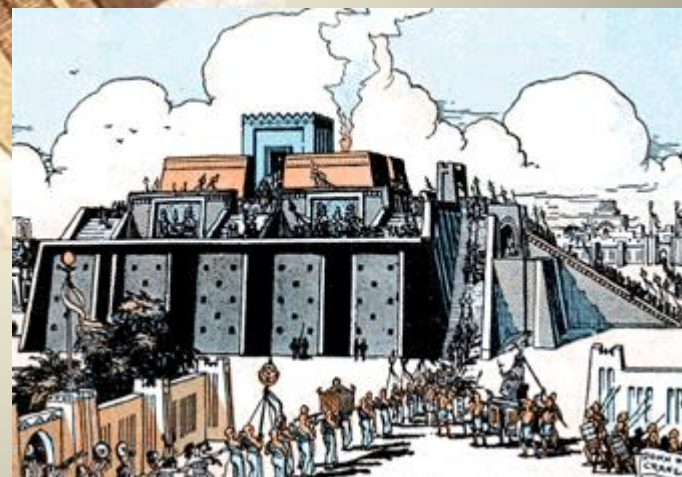
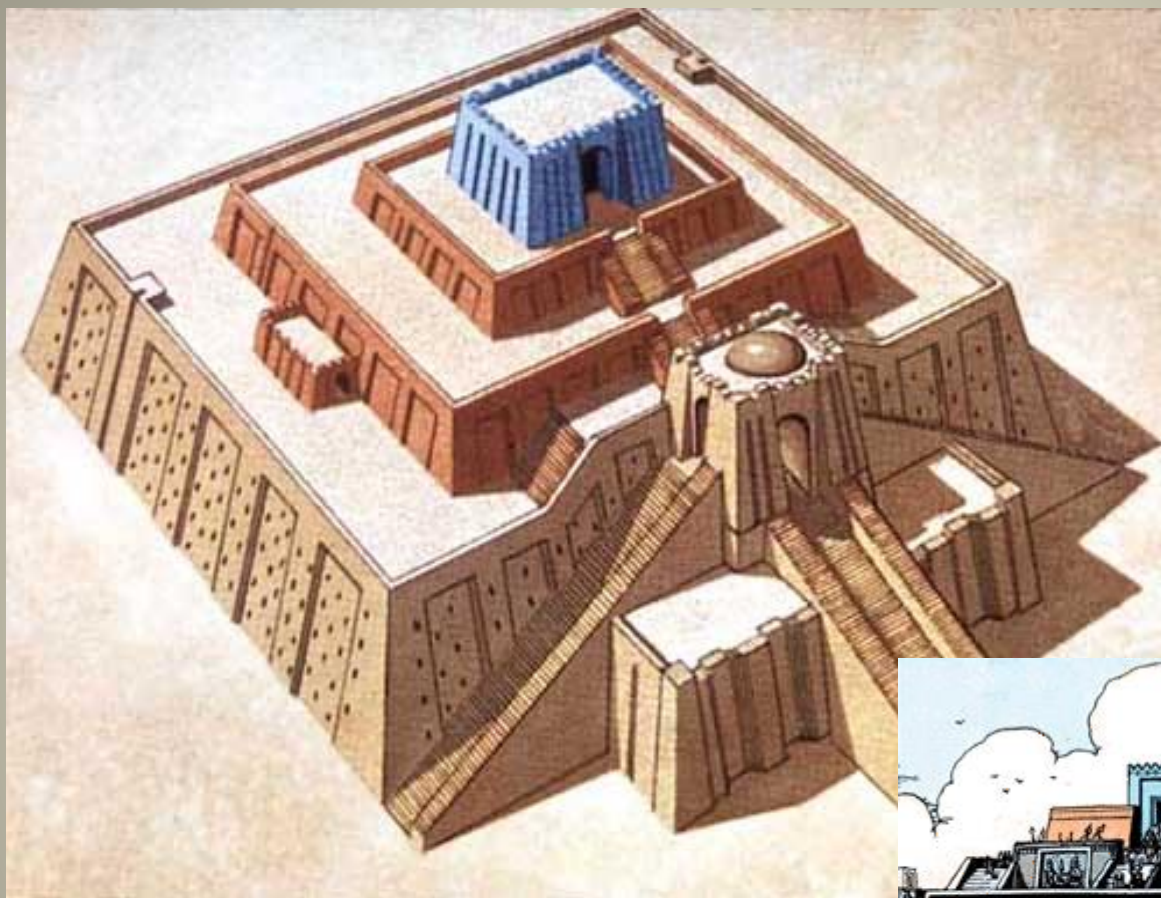
- БЕЗАНА ЈЕ ЗА ВИШЕ ГРАДОВА-ДРЖАВА (УР, УРУК, АКАД, ВАВИЛОН И ЛАГАШ) ГДЕ СУ ТОКОМ СУМЕРСКЕ ИСТОРИЈЕ ВЛАДАЛЕ РАЗЛИЧИТЕ ДИНАСТИЈЕ КОЈЕ СУ ИМАЛЕ ПРЕВЛАСТ
- О СУМЕРИМА СЕ ДАНАС МАЛО ЗНА, ЊИХОВ ЈЕЗИК НЕ ЛИЧИ НИ НА ЈЕДАН ПОЗНАТИ А ПОРЕКЛО ИМ ЈЕ ЗАГОНЕТНО
- СУМЕРИ СУ ЖИВЕЛИ У ГРАДОВИМА-ДРЖАВАМА ОД КОЈИХ ЈЕ СВАКИ ИМАО СВОГ ЛОКАЛНОГ БОГА ЧИЈИ ЈЕ ИЗАСЛАНИК НА ЗЕМЉИ БИО СУМЕРСКИ КРАЉ
- СУМЕРСКА УМЕТНОСТ ЈЕ БИЛА РЕЛИГИОЗНОГ ИЛИ УТИЛИТАРНОГ КАРАКТЕРА НАМЕЊЕНА ОБОЖАВАЊУ МЕСНОГ БОГА ОДНОСНО ГЛОРИФИКАЦИЈИ ВЛАДАРА КОЈИ ЈЕ ТРЕБАЛО ДА ОБЕЗБЕДИ ШТО БОЉЕ УСЛОВЕ ЗА ЖИВОТ

КЛИНАСТО ПИСМО

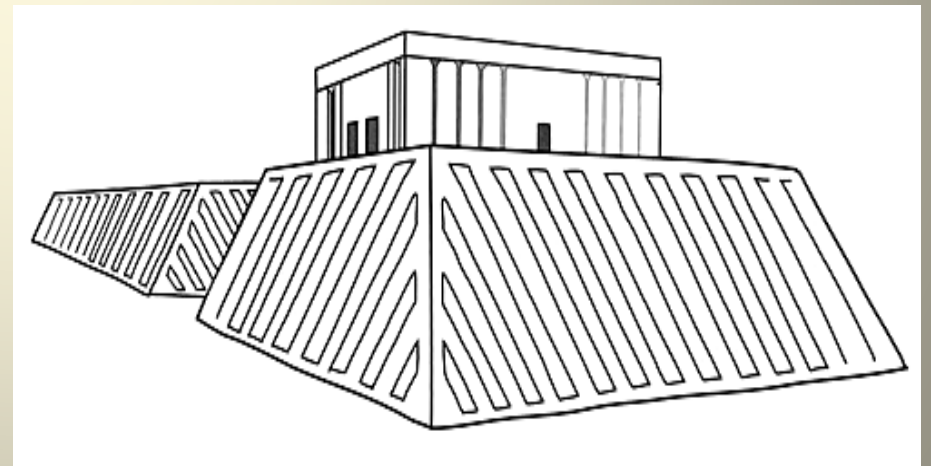
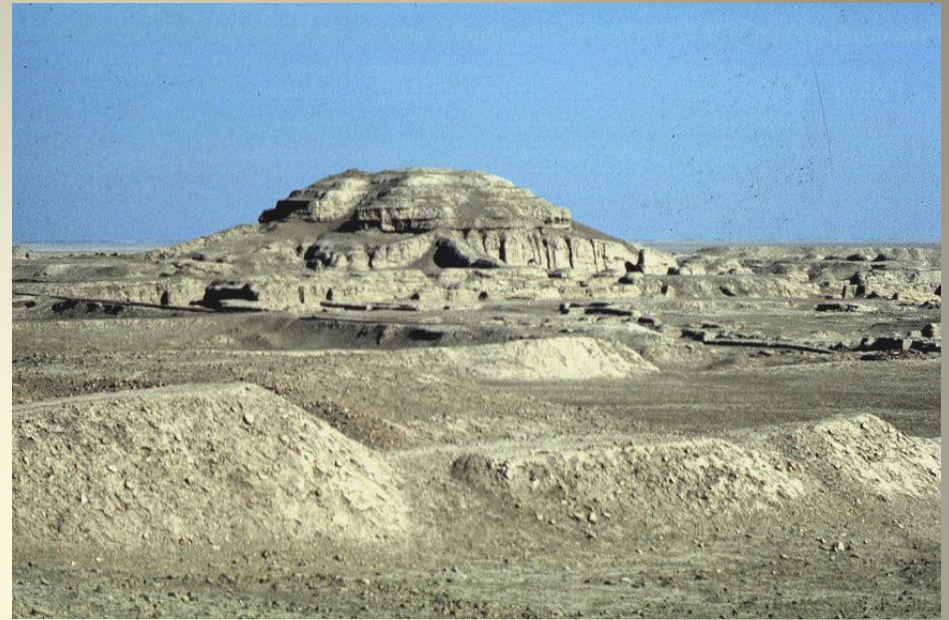
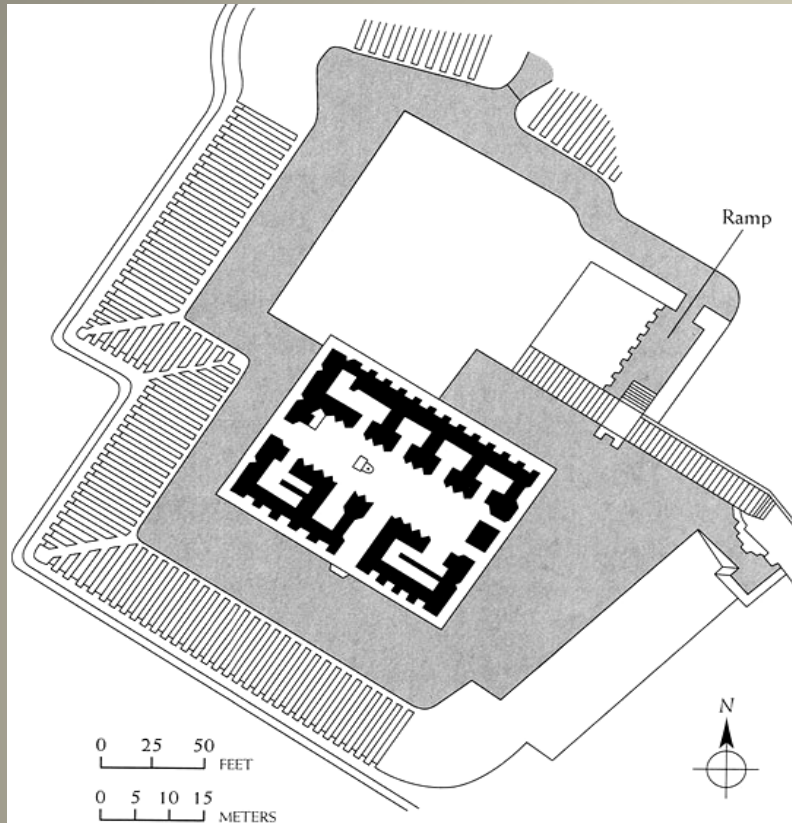
АРХИТЕКТУРА

- СРЕДИШТЕ ДУХОВНОГ И ФИЗИЧКОГ ЖИВОТА СУМЕРСКЕ ЗАЈЕДНИЦЕ БИО ЈЕ ХРАМ КОМЕ ЈЕ ПОДРЕЂЕНА ЧИТАВА АРХИТЕКТУРА ГРАДОВА
- ХРАМ СЕ ГРАДИО НА НАЈИСТАКНУТИЈЕМ МЕСТУ – УЗВИШЕНОЈ ПЛАТФОРМИ (**ЗИГУРАТ**) ЈЕР СЕ ВЕРОВАЛО ДА СУ ВРХОВИ БРЕГА ПРЕБИВАЛИШТА БОГОВА
- ОКО ХРАМА СЕ НАЛАЗИЛА ЕКОНОМСКА ЧЕТВРТ – РАДИОНИЦЕ, СКЛАДИШТА И ПИСАРНИЦЕ, А ОКО ТОГ КОМПЛЕКСА КУЋЕ ЗА СТАНОВАЊЕ
- ЗИГУРАТИ ВРЕМЕНОМ ПОСТАЈУ СВЕ ВИШИ, НАЛИК КУЛИ СА ПУНО СПРАТОВА (ДОСТОЈАН ДОМ ЗА БОЖАНСТВО)
- ЈЕДАН ОД НАЈПОЗНАТИЈИХ ЗИГУРАТА ПО БИБЛИЈСКОМ ПРЕДАЊУ ЈЕСТЕ ВАВИЛОНСКА КУЛА (НИСУ ОЧУВАНИ НИКАКВИ ТРАГОВИ)

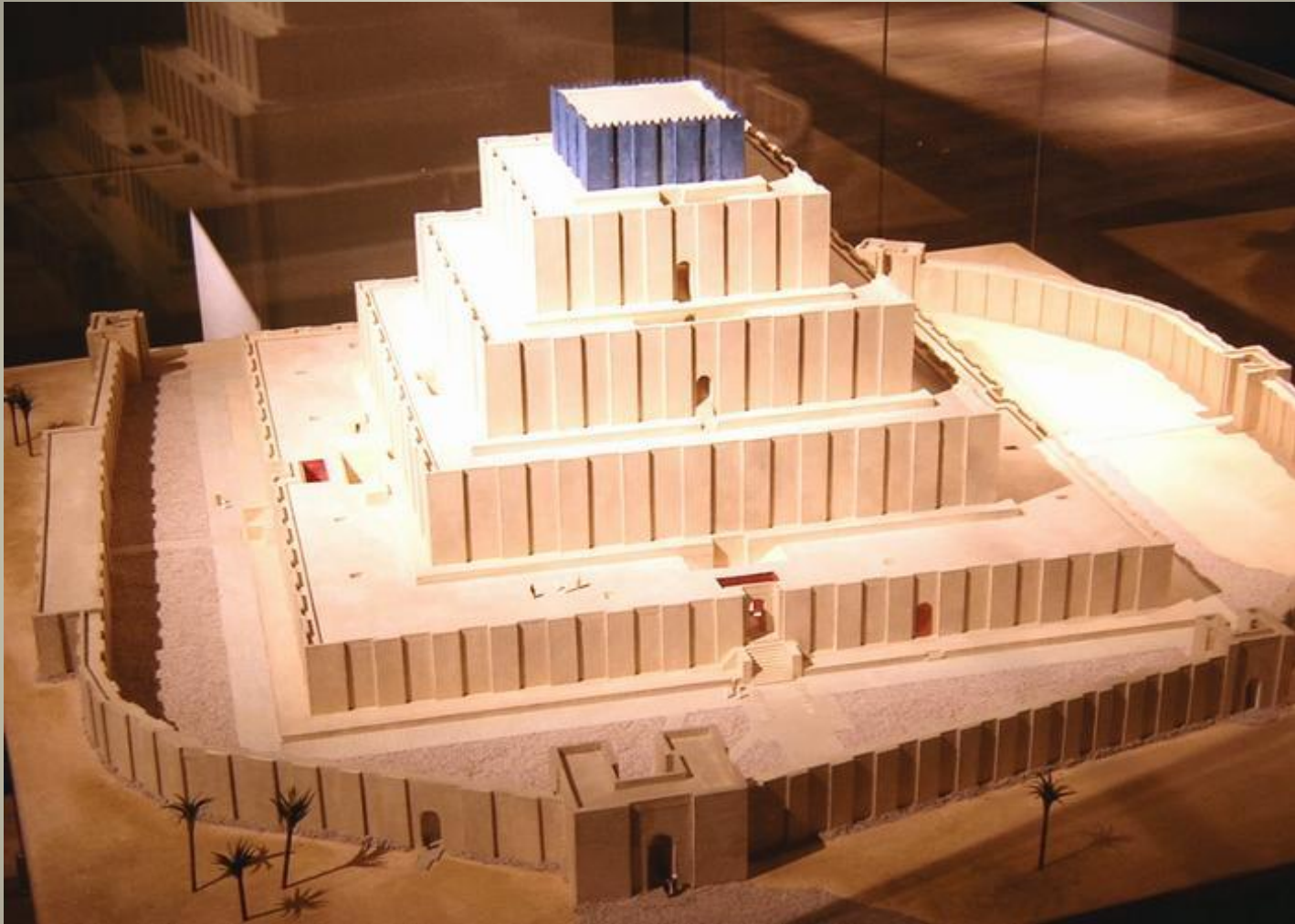

Месопотамски зигурат са храмом

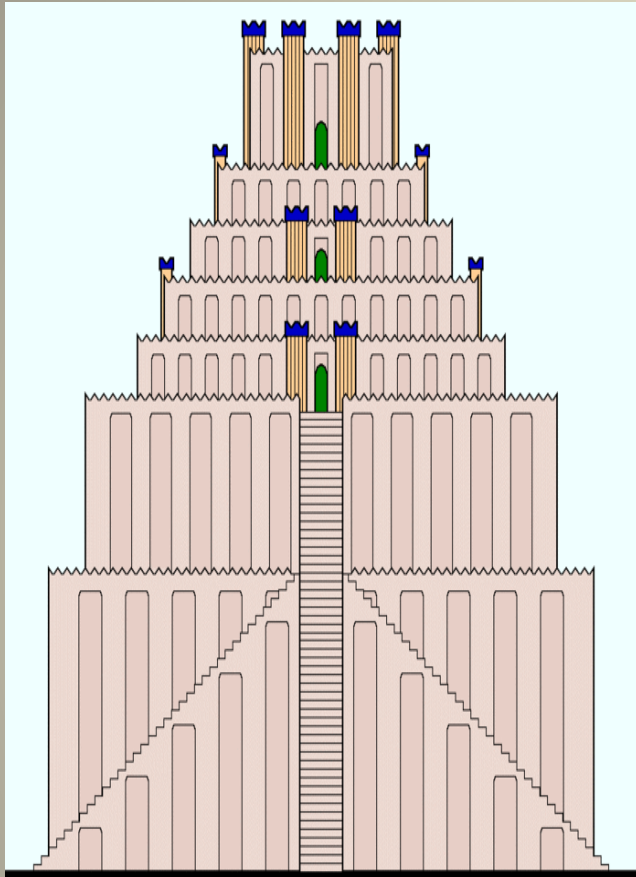

Бели храм са зигуратом, Урук
(Иран) – око 3000 г.п.н.е

Зигурат у Дур Унташу, Иран – око 1250 г.п.н.е

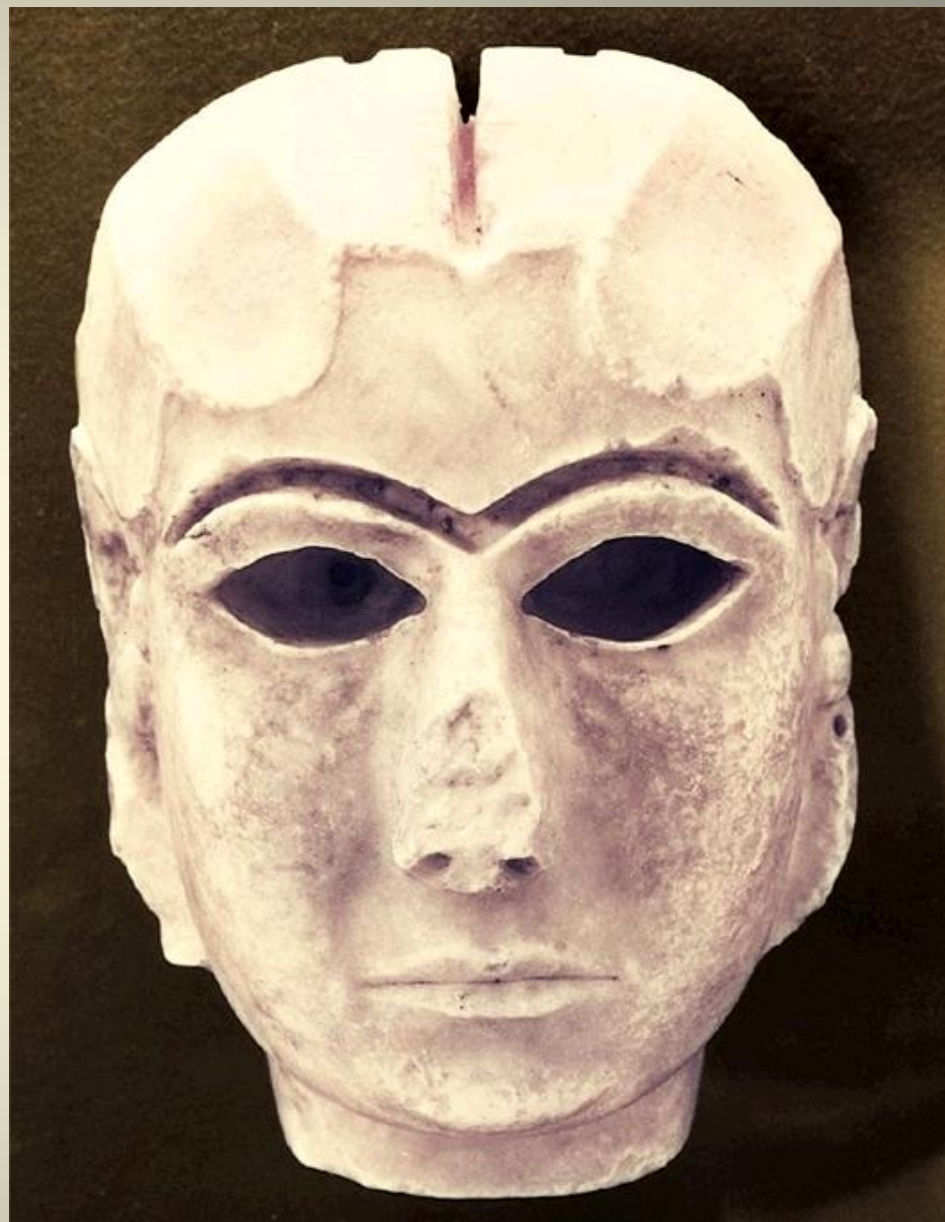

Вавилонска кула (реконструкције)– VI век п.н.е, висока чак 91 метар, грађена да “допре до неба” по библијском предању

СКУЛПТУРА

- ГЕОМЕТРИЈСКА И ВРЛО ЕКСПРЕСИВНА, А НЕ РЕАЛИСТИЧНА
- ИМА РЕЛИГИОЗНИ ИЛИ ИМПЕРИЈАЛНИ КАРАКТЕР
- ФОРМА СЕ ДОБИЈА КОМБИНОВАЊЕМ КУПЕ И ВАЉКА (РУКЕ И НОГЕ СУ ОКРУГЛЕ КАО ЦЕВИ)
- ФИГУРЕ СУ СНАЖНЕ И ЗДЕПАСТЕ, УКОЧЕНЕ И ДОСТОЈАНСТВЕНЕ БЕЗ ПОКРЕТА, ЛОШИХ ПРОПОРЦИЈА
- ОЧИ СУ ВЕОМА НАГЛАШЕНЕ, ЧЕСТО ИЗВЕДЕНЕ УМЕТАЊЕМ ДРАГОЦЕНИХ МАТЕРИЈАЛА И ПРЕДИМЕНЗИОНИРАНЕ (КАО И ГЛАВА УОПШТЕ) - СИМБОЛ СУ ДУХОВНОСТИ
- РЕЉЕФ: НЕМА СКРАЋЕЊА И ПЕРСПЕКТИВЕ, КОРИСТИ СЕ ПРИНЦИП **СУПЕРПОНИРАЊА**, ВАЖИ ЗАКОН ФРОНТАЛИТЕТА (ОКО И ТРУП СУ ПРИКАЗАНИ ФРОНТАЛНО, ЛИЦЕ И НОГЕ СУ У ПРОФИЛУ)

Женска глава из Урука, 3500 – 3000.
године п.н.е, мермер, висина 20 цм

Кипови из Абуовог храма, Тел Асмар, 2700 – 2500. године п.н.е, мермер

Кипови из Абуовог храма, Тел Асмар, 2700 – 2500. године п.н.е, мермер

Јарац и дрво, жртвени сталак из Ура, око 2600.
п.н.е, дрво, злато и лазулит, висина 51 цм
(нађен у гробу на краљевском гробљу)

Харфа из Ура, око 2600. г.п.н.е. (нађена у гробу на краљевском гробљу)

АКАДСКА УМЕТНОСТ: СРЕДСТВО ГЛОРИФИКАЦИЈЕ ВЛАДАРА

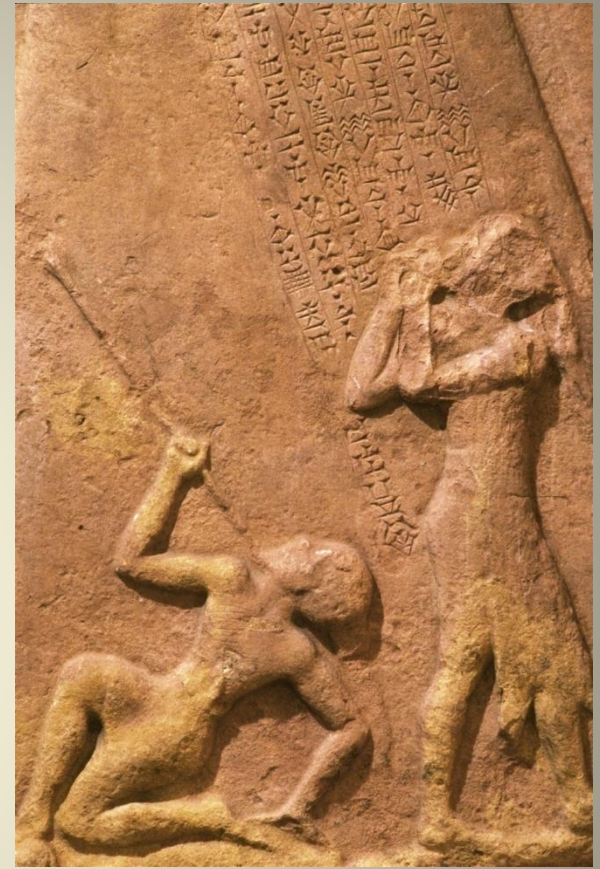
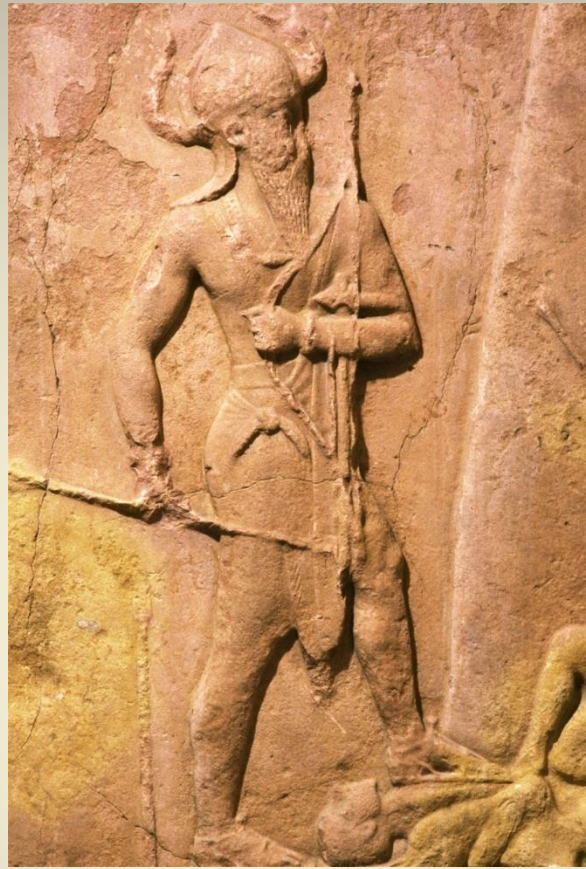
- ПРЕД КРАЈ РАНОДИНАСТИЧКОГ ПЕРИОДА СУМЕРСКА МОЋ ЈЕ ПОЧЕЛА ДА ОПАДА
- СЕМИТСКИ НАРОД КОЈИ ЈЕ ЖИВЕО НА СЕВЕРУ ЈЕ ОЈАЧАО И КРЕНУО КА ЈУГУ ГДЕ СУ ПРЕПЛАВИЛИ СУМЕРЕ – СТОПИЛИ СЕ СА ЊИМА
- ДОБИЛИ СУ ИМЕ ПО ГРАДУ АКАДУ
- АКАДИ СУ ПРИХВАТИЛИ СУМЕРСКУ ЦИВИЛИЗАЦИЈУ И КУЛТУРУ АЛИ НИСУ БИЛИ ВЕЗАНИ ТОЛИКО ЗА ГРАДОВЕ ДРЖАВЕ ВЕЋ СУ ИМАЛИ ПРЕТЕНЗИЈЕ ДА ВЛАДАЈУ ЦЕЛОМ ЗЕМЉОМ
- ВЛАДАР САРГОН И ЊЕГОВИ НАСЛЕДНИЦИ СУ БИЛИ ПРВИ ВЛАДАРИ КОЈИ СУ СЕ НАЗИВАЛИ МЕСОПОТАМСКИМ КРАЉЕВИМА
- УМЕТНОСТ ЈЕ ДОБИЛА НОВИ ЗАДАТАК – ДА ГЛОРИФИКУЈЕ ВЛАДАРА (НАПУШТА СЕ АПСТРАКЦИЈА И ТЕЖИ КА РЕАЛИЗМУ И СТИЛИЗАЦИЈИ УЗ ПРИМЕНУ **ИЗОКЕФАЛИЈЕ**)

Акадска област (Акад)

Глава акадског владара из Ниниве,
2300 – 2200. г.п.н.е, бронза, висина 30 цм

Победничка стела Нарам – Сина, 2300 – 2200. г.п.н.е, камен,
висина око 2 метра

(најстарији познати споменик који слави војни тријумф
једног владара и истиче његову божанску улогу)

Победничка стела Нарам – Сина, 2300 –
2200. г.п.н.е.

Вавилонско раздобъе (1700-1600 г.п.н.е)

Хамурабијев законик, Вавилон,
око 1760 г.п.н.е, стела од диорита, висина
71 цм (рељеф са представом Хамурабија пред
богом сунца Шамашем)

АСИРСКА УМЕТНОСТ (1000-612 п.н.е)

- АСИРЦИ СУ ДОБИЛИ НАЗИВ ПО ГРАДУ-ДРЖАВИ АСУРУ НА ГОРЊЕМ ТОКУ ТИГРА КОЈИ ЈЕ ОКО 1360 Г.П.Н.Е. СТЕКАО НЕЗАВИСНОСТ ОД НАРОДА СА ИСТОКА (МИТАНАЦА)
- АСИРСКО ЦАРСТВО ЈЕ БИЛО НА ВРХУНЦУ МОЋИ ИЗМЕЂУ 1000 И 612 Г.П.Н.Е КАДА СЕ ДРЖАВА ПРОСТИРАЛА ОД СИНАЈСКОГ ПОЛУОСТРВА ДО ЈЕРМЕНИЈЕ
- АСИРСКА КУЛТУРА ЈЕ ПОЧИВАЛА НА СУМЕРСКОЈ КОЈУ СУ ТУМАЧИЛИ НА СОПСТВЕНИ НАЧИН
- У АРХИТЕКТУРИ ЈЕ ПОРЕД ОПЕКЕ ДОСТА КОРИШЋЕН И КАМЕН ПОШТО ГА ЈЕ НА СЕВЕРУ МЕСОПОТАМИЈЕ БИЛО ВИШЕ НЕГО НА ЈУГУ
- ГРАДИЛИ СУ ВЕЛЕЛЕПНЕ КОМПЛЕКСЕ ПАЛАТА КОЈИ СУ ДОСТИГЛИ НЕВИЂЕНУ ВЕЛИЧИНУ И РАСКОШ У ОДНОСУ НА СУМЕРСКЕ
- КАПИЈЕ И НИЖИ ДЕЛОВИ ГРАЂЕВИНА СУ ОБЛАГАНИ КАМЕНИМ ПЛОЧАМА КОЈЕ СУ БИЛЕ УКРАШЕНЕ РЕЉЕФИМА ИЛИ КОМБИНАЦИЈОМ РЕЉЕФА И ПУНЕ ПЛАСТИКЕ

АСИРСКО ЦАРСТВО

Реконструкција комплекса палате у Дур Шарукину,
742-706 г.п.н.е (прва асирска престоница, данас
Хорсабад у северном Ираку)

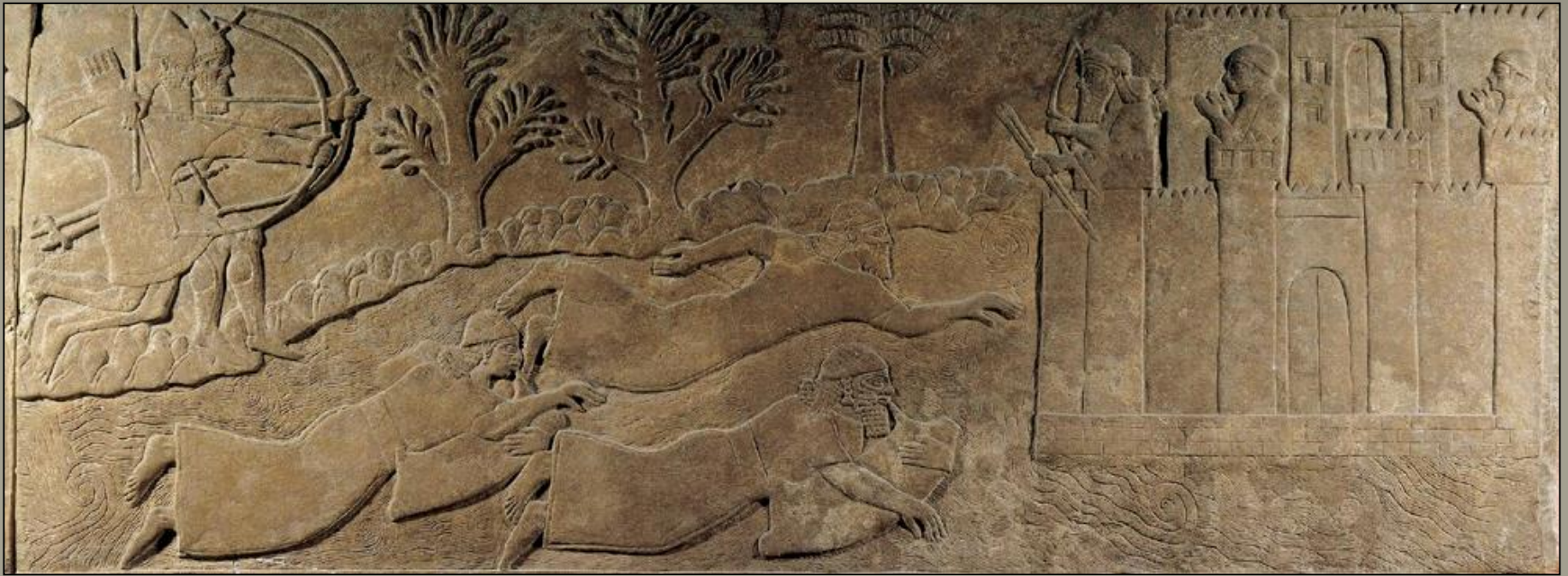

Чувари капије комплекса палате у Дур Шарукину,
742-706 г.п.н.е (фантастична бића, получовек - полубик)

НАРАТИВНИ РЕЉЕФ

- У СКЛОПУ УЧЕСТАЛЕ УПОТРЕБЕ КАМЕНА У АСИРСКОЈ АРХИТЕКТУРИ КАО УКРАС СЕ ПОЈАВИО НАРАТИВНИ РЕЉЕФ КОЈИ ЈЕ ТРЕБАЛО ДА ПОЈАЧА УТИСАК МОЋИ И ВЕЛИЧАНСТВА КРАЉА
- РАДИ СЕ О НАЈСТАРИЈИМ ПОЗНАТИМ НАРАТИВНИМ РЕЉЕФИМА КОЈИ КРОЗ СЛИКУ ПРИПОВЕДАЈУ О ДОГАЂАЈИМА (ОБИЧНО БИТКЕ И ЊИХОВИ УЧЕСНИЦИ), ЗАЈЕДНО СА УКЛЕСАНИМ НАТПИСИМА
- РЕЉЕФ ЈЕ ОБИЧНО ПЛИТАК АЛИ ЗБОГ ИСТАНЧАНЕ ГРАДАЦИЈЕ ПОВРШИНЕ ОСТАВЉА УТИСАК МАСИВНОСТИ
- ЗА ГЛОРИФИКАЦИЈУ ВЛАДАРА НА НАРАТИВНИМ РЕЉЕФИМА ЧЕСТО НИЈЕ БИЛО ДОВОЉНО МЕСТА ПА ЈЕ ЗА ТО СЛУЖИЛА ПОСЕБНА ТЕМА – **ИМПЕРИЈАЛНИ ЛОВ НА ЛАВОВЕ**

Асирски војници нападају утврђени непријатељски град,
краљевска палата у Калу (Нимруд), 875-860 г.п.н.е, кречњак

Асурбанипал у лову на лавове, палата у Ниниви,
645-640 г.п.н.е, кречњак

Асурбанипал у лову на лавове, палата у Ниниви,
645-640 г.п.н.е, кречњак

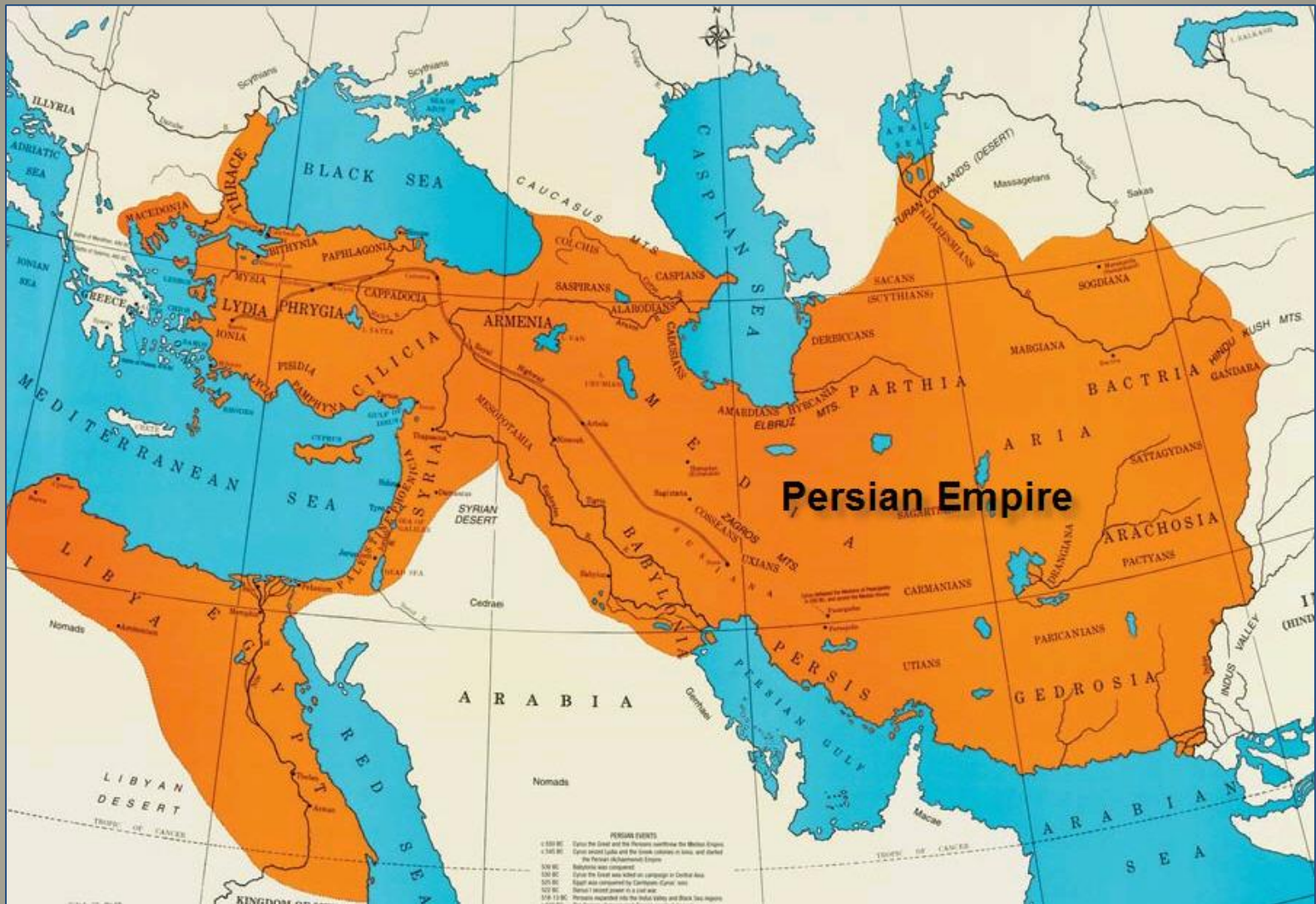
Нововавилонско раздобъе (612-539 г.п.н.е)

Иштарина капија у Вавилону, око 575 г.п.н.е (део краљевског комплекса Навукодосора – наглашена употреба опеке),
Музеј Пергамона, Берлин

ПЕРСИЈСКА УМЕТНОСТ (АХЕМЕНИДИ)

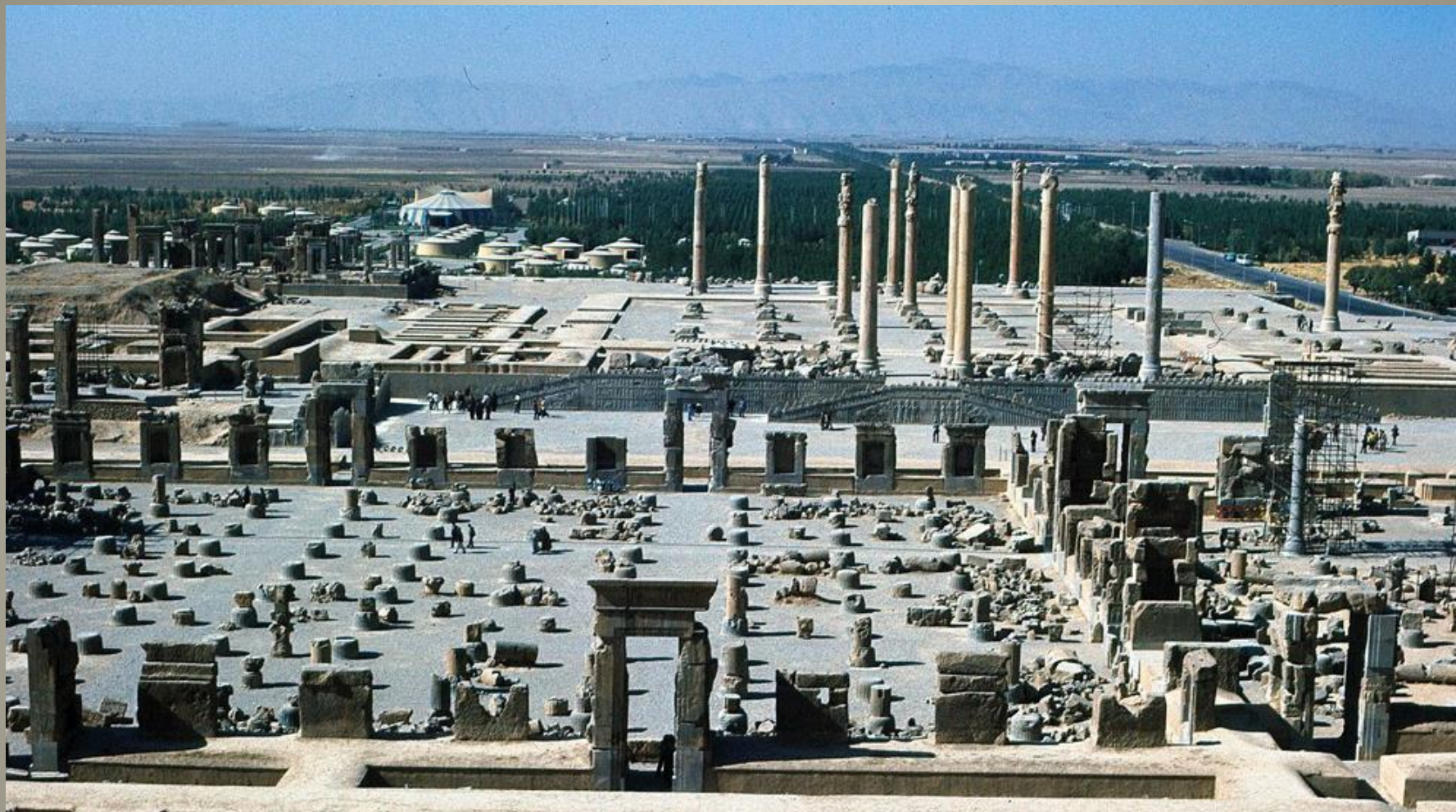
- ПЕРСИЈА, ВИСОРАВАН ИСТОЧНО ОД МЕСОПОТАМИЈЕ, ДОБИЛА ЈЕ НАЗИВ ПО НАРОДУ КОЈИ ЈЕ 539. Г.П.Н.Е. ОСВОЈИО ВАВИЛОН
- ОСВАЈАЧ КИР ВЕЛИКИ (ЗАЧЕТНИК ДИНАСТИЈЕ АХЕМЕНИДА) УЗЕО ЈЕ ТИТУЛУ ВАВИЛОНСКИХ КРАЉЕВА И ПОСТАО НАСЛЕДНИК АСИРСКОГ ЦАРСТВА
- ПЕРСИЈА ЈЕ НАЈВЕЋУ МОЋ ИМАЛА У ДОБА ДАРИЈА I И КСЕРКСА (523-465 Г.П.Н.Е) КАДА СЕ ПРОШИРИЛА НА МАЛУ АЗИЈУ И ЕГИПАТ
- ЦАРСТВО ЈЕ СРУШИО АЛЕКСАНДАР ВЕЛИКИ 330. Г.П.Н.Е. КАДА ЈЕ ОСВОЈИО ПРЕСТОНИЦУ – ПЕРСЕПОЛИС
- ПРЕ ОСВАЈАЊА ВАВИЛОНА ПЕРСИЈАНЦИ СУ БИЛИ НОМАДИ И НИСУ ИМАЛИ ТРАЈНИХ СПОМЕНИКА. ЊИХОВУ УМЕТНОСТ ПОЗНАЈЕМО САМО НА ОСНОВУ ПРЕДМЕТА СА КОЈИМА СУ САХРАЊИВАЛИ МРТВЕ (ОРУЖЈЕ, ПОСУДЕ, НАКИТ). ОВА ДЕЛА СУ БИЛА УКРАШЕНА У ТЗВ. *ЖИВОТИЊСКОМ СТИЛУ* – КОРИШЋЕНИ СУ ЖИВОТИЊСКИ МОТИВИ У АПСТРАКТНИМ ОБЛИЦИМА

Персијско царство под Ахеменидима (539 – 331 г.п.н.е)

АРХИТЕКТУРА И СКУЛПТУРА

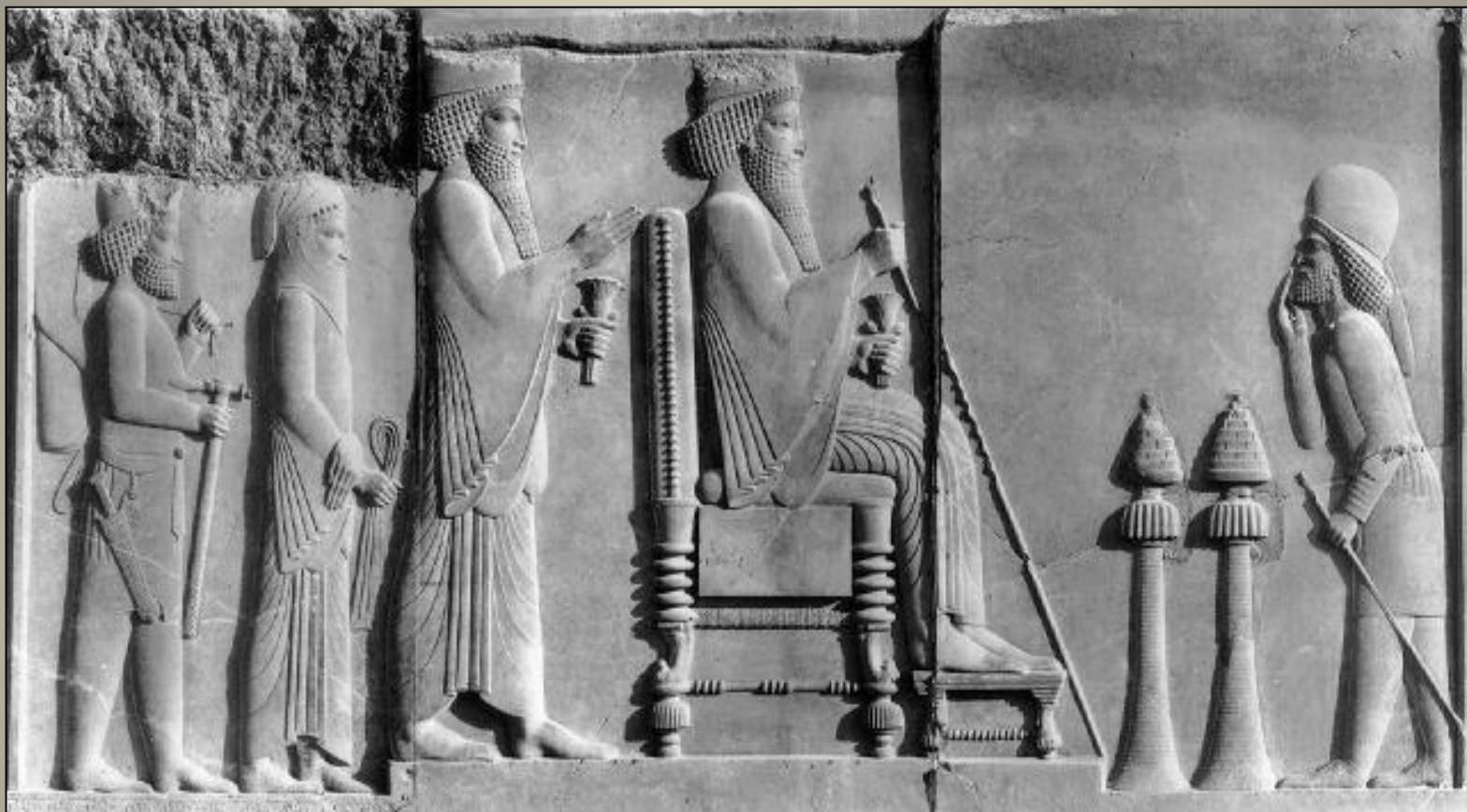
- ПЕРСИЈСКА РЕЛИГИЈА ЗАСНИВАЛА СЕ НА УЧЕЊУ ПРОРОКА ЗАРАТРУСТРЕ (ДУАЛИЗМУ ДОБРА И ЗЛА) И БИЛА ЈЕ ПОСВЕЋЕНА ВРХОВНОМ БОГУ АХУРАМАЗДИ (БОГ ДОБРА И СВЕТЛОСТИ)
- ОБРЕДИ ПОСВЕЋЕНИ АХУРАМАЗДИ ВРШИЛИ СУ СЕ НА ОЛТАРИМА СА ВАТРОМ ПОД ВЕДРИМ НЕБОМ ПА НИЈЕ БИЛО САКРАЛНЕ АРХИТЕКТУРЕ И ХРАМОВА
- ПАЛАТЕ СУ ГРАЂЕНЕ ИМПРЕСИВНО СА НАМЕРОМ ДА ВЕЛИЧАЈУ МОЋ ВЛАДАРА
- НАЈРЕПРЕЗЕНТАТИВНИЈА ЈЕ ПАЛАТА У ПЕРСЕПОЛИСУ (ПОДСЕЋА НА АСИРСKE ПАЛАТЕ СА ВЕЛИКИМ БРОЈЕМ ДВОРАНА И ДВОРИШТА НА УЗДИГНУТОЈ ПЛАТФОРМИ)
- АРХИТЕКУТРА ЈЕ КОМБИНОВАЛА СТАРО НАСЛЕЂЕ СА НОВИМ УТИЦАЈИМА (МАСОВНА УПОТРЕБА СТУБА ПОД УТИЦАЈЕМ ЈОНСКИХ ГРКА ИЗ МАЛЕ АЗИЈЕ)
- КАПИТЕЛИ У ОБЛИКУ ЖИВОТИЊА КОЈИ ПОДУПИРУ ТАВАНИЦУ ДВОРАНЕ ЗА АУДИЈЕНЦИЈУ СУ ПОТПУНО ОРИГИНАЛНИ И ИНСПИРИСАНИ СУ НОМАДСКИМ НАСЛЕЂЕМ
- ПАЛАТЕ ЈЕ БИЛА УКРАШЕНА МОНУМЕНТАЛНИМ РЕЉЕФИМА ГДЕ СЕ ТАКОЂЕ ВИДИ СИНТЕЗА СТАРИХ ТРАДИЦИЈА СА НОВИМ УТИЦАЈИМА ГРЧКЕ СКУЛПТУРЕ

Палата у Персеполису, око 500. г.п.н.е

Палата у Персеполису, око 500. г.п.н.е

Дарије и Ксеркс приликом аудијенције, рељеф из Персеполиса,
око 490. г.п.н.е, кречњак, висина 2,5 метра